

Dokument nr. 8:33

(2004-2005)

Privat forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Ingrid Fiskaa, May Hansen og Ingvild Vaggen Malvik

Forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Ingrid Fiskaa, May Hansen og Ingvild Vaggen Malvik om kartlegging av det reelle behovet for praktisk bistand i hjemmet til foreldre i forbindelse med fødsel i landets kommuner

Til Stortinget

BAKGRUNN

Hvert år får ca. 20 000 kvinner alvorlige bekkenløsningsplager. 1/3 av disse kvinnene har fremdeles plager ett år etter fødselen. Det ble dokumentert gjennom det store rehabiliteringsprosjektet som Landsforeningen for Kvinner med Bekkenløsningsplager (LKB) gjennomførte i 1994-1996, som ble finansiert av Helse- og sosialdepartementet, at tidlig nok og tilstrekkelig avlastning er nøkkelen til å forebygge alvorlige og langvarige bekkenløsningplager. I lys av dette har LKB lenge etterlyst en kartlegging av det reelle behovet for husmorvikartjenester i norske kommuner.

Ifølge en oversikt fra Kommunenes sentralforbund (KS) fantes det i 2000 rundt 300 stillingshemler på landsbasis for såkalte husmorvikarer, men antallet blir stadig mindre. Både LKB og Norges Kvinne- og Familieforbund har gjentatte ganger påpekt at behovet for denne typen bistand fortsatt eksisterer.

I sitt svar på skriftlig spørsmål fra stortingsrepresentant Ingvild Vaggen Malvik (Dokument nr. 15 spørsmål nr. 253 (2004-2005) svarer helse- og omsorgsminister Ansgar Gabrielsen 6. desember 2004 følgende:

"Etter sosialtjenestelovens § 4-3 har den "som ikke kan dra omsorg for seg selv, eller som er helt avhengig av praktisk eller personlig hjelp for å klare dagliglivets gjøremål" krav på hjelp. Bestemmelsen omfatter

også foreldre og deres mindreårige barn hvis omsorgen for barna overgår foreldrenes omsorgsevne, enten dette skyldes forhold på barnas side eller foreldrenes egen helse eller funksjonshemming. De sosiale tjenester skal bl.a. omfatte "praktisk bistand og opplæring til dem som har et særlig hjelpebehov på grunn av sykdom, funksjonshemming, alder eller av andre årsaker", jf. sosialtjenesteloven § 4-2. Praktisk bistand er en fellesbetegnelse for hjelpevirksomhet, og omfatter blant annet hjemmehjelps- og husmorvikartjeneste. Tjenestene skal også omfatte "avlastningstiltak for personer og familier som har et særlig tyngende omsorgsarbeid".

Sosialtjenesteloven pålegger ikke kommunene noen bestemt organisasjonsform når det gjelder praktisk bistand og avlastningstiltak, og kommunene står derfor fritt i forhold til hvordan de velger å organisere tjenestene. Dette er også presisert i forarbeidene til sosialtjenesteloven (Ot. prp. nr. 29, 1990-91 s. 55). Her er det bl.a. uttalt følgende:

"Lovbestemmelser som skal regulere de sosiale tjenester bør gi rom for lokale tilpasninger og bør derfor ikke detaljregulere utformingen av tjenestetilbudet."

Departementet har vært i kontakt med Sosial- og helsedirektoratet, som har henvendt seg til Asker kommune og bydeler i Oslo for å få opplysninger om bruk av praktisk bistand, herunder husmorvikartjeneste. Tilbakemeldingene viser at forskjellige organisasjonsformer er valgt. Betegnelsen husmorvikartjeneste benyttes i noen grad fremdeles som navn på en type hjelpevirksomhet, men stillingsbetegnelsen "husmorvikar" er ikke nødvendigvis opprettholdt. Noen har helt gått bort fra denne begrepsbruken. Det er imidlertid en felles forståelse at søknad om husmorvikar skal vurderes etter bestemmelsen om praktisk bistand i sosialtjenesteloven § 4-2 bokstav a, jf. § 4-3, uavhengig av hvilken betegnelse tjenesteapparatet bruker på tjenesten.

Det at betegnelsen husmorvikar er mindre brukt enn tidligere, kan forklares med lovens system med en generell regulering av tjenestene. Dette kan også forklares hvorfor antallet stillingshemler for husmorvikarer går ned. Dette innebærer imidlertid ingen realitets-

endring i omfanget og innholdet av kommunenes hjelpeplikt.

Helse- og omsorgsdepartementet vil vurdere nærmere om det er hensiktsmessig å foreta en kartlegging av kommunenes bruk av praktisk bistand og behovet for slik bistand".

Behov for kartlegging av tilbud og behov

Etter forslagsstillernes mening er det behov for en kartlegging av kommunenes tilbud om praktisk bistand til foreldre i forbindelse med fødsel samt det eksisterende behovet for slik bistand. Ikke alle familier har opptjent nødvendige rettigheter til fødsels- og sykepenger. Fortsatt mangler ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB) en av fire kvinner rett til fødselspenge, og regelverket legger i dag sterke begrensninger på familienes økonomiske handlingsrom. I noen familier kan utvidede rettigheter til omsorgspermisjon for far være en mulighet, mens det for andre familier ikke vil løse behovet. Dette vil være særlig tydelig i familier med aleneforeldre.

I tillegg har vi også registrert at antallet flerbarnsfødsler øker, samt at mange familier består av en alenefar eller alenemor. Ikke alle har et sosialt nettverk som kan stille tilstrekkelig opp i slike situasjoner. Dette innebærer at det i mange familier vil være et behov for praktisk hjelp, også ut over de familiene hvor kvinner over lengre tid er rammet av bekkenløsningsplager.

Forslagsstillerne mener hovedfokus for en slik kartlegging ikke må være hva slags betegnelse som kommunene benytter i forhold til å yte en slik tjeneste, men at det er snakk om et reelt tilbud til barnefamilier med behov for praktisk hjelp. Betegnelsen husmorvikar er historisk betinget, og overmoden for en revisjon. Det spesielle for dette hjelpebehovet er at det vil være snakk om kommunalt ansatte med fagkompetanse i forhold til spedbarn/små barn, noe som må gjenspeiles i kommunenes tilbud. I tillegg må en slik kartlegging ta høyde for at eventuelle brukere ikke vil etterspørre et tilbud som de oppfatter som av-

viklet/fjernet, eller som det vil være svært vanskelig å få innvilget. I tillegg vil nivået på eventuelle egenandeler spille en betydelig rolle, spesielt for familier med dårlig økonomi.

Behov for tiltak

En av årsakene til at tilbudet i liten grad gis i dag er at noen kommuner argumenterer med at slike tjenester ikke er lovfestet. I en situasjon der kommuneøkonomien er svak, vil de tiltak som har et lovvern bli prioritert framfor andre viktige sosiale oppgaver. Dette illustrerer behovet for en klargjøring av hvilket ansvar kommunene har etter sosialtjenesteloven, og hvordan myndighetene kan sikre at dette behovet faktisk blir dekket. I tillegg mener forslagsstillerne at Regjeringen bør vurdere om det er nødvendig med en nærmere presisering av hva som dekkes av begrepet "praktisk bistand" i hjemmet.

Forslagsstillerne mener også at Stortinget bør anmode Regjeringen om å legge fram forslag om å utvide fedres mulighet for å yte slik omsorg i forbindelse med fødsel.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber Regjeringen foreta en kartlegging i landets kommuner av det reelle behovet for praktisk bistand i hjemmet til foreldre i forbindelse med fødsel.
2. Stortinget ber Regjeringen iverksette tiltak som sikrer at alle familier som har behov for praktisk bistand i hjemmet etter fødselen, får tilbud om dette.
3. Stortinget ber Regjeringen utvide fedres mulighet til å yte omsorg i forbindelse med fødsel.

15. desember 2004